

Ģimenes saimniecību iespējas un izaicinājumi Latvijā un ES

Agnese Hauka,
Latvijas Zemnieku federācija

2014. gada 20. novembris, Rīga

Ja zemnieks ir bagāts, tad visi ir bagāti

/Norvēģu paruna/

- Lauksaimniecība parasti ir pirmais sektors, kas ieiet lejupejošā biznesa ciklā, un pēdējais, kas no tā iziet.
- Lauksaimniecības preču cenas bieži svārstās lielās robežās.
- Izejmateriālu ražotājiem cenas nosaka tirgus.
- Lauksaimniecībā ražošanas procesu nevar apturēt, lai samazinātu cenu krišanos.
- Izejmateriālu ražošanai ir dilstoša atdeve.
- Pat visefektīvākā lauksaimniecība ASV un ES nespēj izdzīvot bez subsīdijām un aizsardzības.

Nišas produkti ar pievienoto vērtību

Izejmateriālu ražotājiem, īpaši zemniekiem attīstības pasaulē, laba stratēģija ir **koncentrēties uz augstas kvalitātes nišu produktu ražošanu**. Izejmateriālu ražošanas panākumi ir atkarīgi no rūpniecības sektora.

/Ēriks S.Reinerts/

Rūpnieciskā ražošana ⇔ ilgtspējīga izaugsme

Eksportējot pārtikas produktus, **nekad neviena valsts nav kļuvusi bagāta, ja tai nav sava rūpnieciskās ražošanas sektora.**

Metjū Dekera padoms Anglijas valdībai 1744. gadā: Cilvēki plantācijās, iekārdināti ar iespēju brīvi tirgot savu ražu visā Eiropā, metīsies palielināt ražas apjomus, lai apmierinātu milzīgo pieprasījumu plašajā brīvajā tirdzniecībā, un **viņu prāti būs novērsti no rūpniecības – no tā vienīgā, kur mūsu intereses nesakrīt ar viņējām.**

Lauku iztukšošanās ↔ Urbanizācija

Mūsdienās migrācija notiek prom no rajoniem, kur nav rūpniecības un “pārpalikuma”, uz rajoniem, kur ir nozares ar lielu augošo atdevi – gan rūpnieciskā ražošana, gan pakalpojumi, kas rada lielu “pārpalikumu”.

/Ēriks S.Reinerts/

Lauki ↔ Pilsēta

Lauksaimniecības preču tirgus ir atkarīgs no pilsētas iedzīvotāju pirktspējas.

Rūpējoties par ģimenes saimniecību, jāatbalsta

- apkārtnē esošo ciemu un pilsētu izaugsmi,
- reģiona uzņēmējus,
- reģiona jauniešus,
- palīdzēt palielināt iedzīvotāju skaitu reģionā,
- informēt par savu produkciju.

Ģimenes saimniecība

Ģimenes saimniecības ir business, kas darbojas ne tikai pārtikas ražošanā, bet arī citās nozarēs, nodrošinot pārtikas drošību un kopienu izaugsmi.

Nepieciešams atbalstīt ģimeņu saimniecības, kuras ir pamats lauku apdzīvotībai, kultūrvides un tradīciju saglabāšanai.

/ZM viedoklis, konferencē Iecavā 30.10.2014/

Ģimenes saimniecība

Dzimta

Lauki

Tradīcijas

Kultūra

Darbs

Uzņēmums

Pārtika

Pārticība

Ilgspēja

Apdzīvoti lauki

Ģimenes saimniecības

- Efektivitāte
- Tradīcijas
- Ražošanas kvalitāte un izsekojamība
- Ilgstspējīgums
- Sadarbība ar vietējām pašvaldībām
- Inovācijas

Avots: ZM konferencē Iecavā 30.10.2014

Kā definēt “ģimenes saimniecība”?

NAV vienotas definīcijas ne Latvijā, ne Eiropā

...

Saimniecības, kuras apsaimnieko vairāk nekā 100 ha zemes, no ģimenes saimniecībām kļūst par darba devējiem.

/Annette Piorr, Leibniz Centre for Agricultural Landscape Research/

Ģimenes saimniecībā piesaistīto algoto darbinieku skaits nepārsniedz saimniecībā nodarbināto ģimenes locekļu skaitu

/diskusijas Ekonomikas un sociālo lietu komitejā/

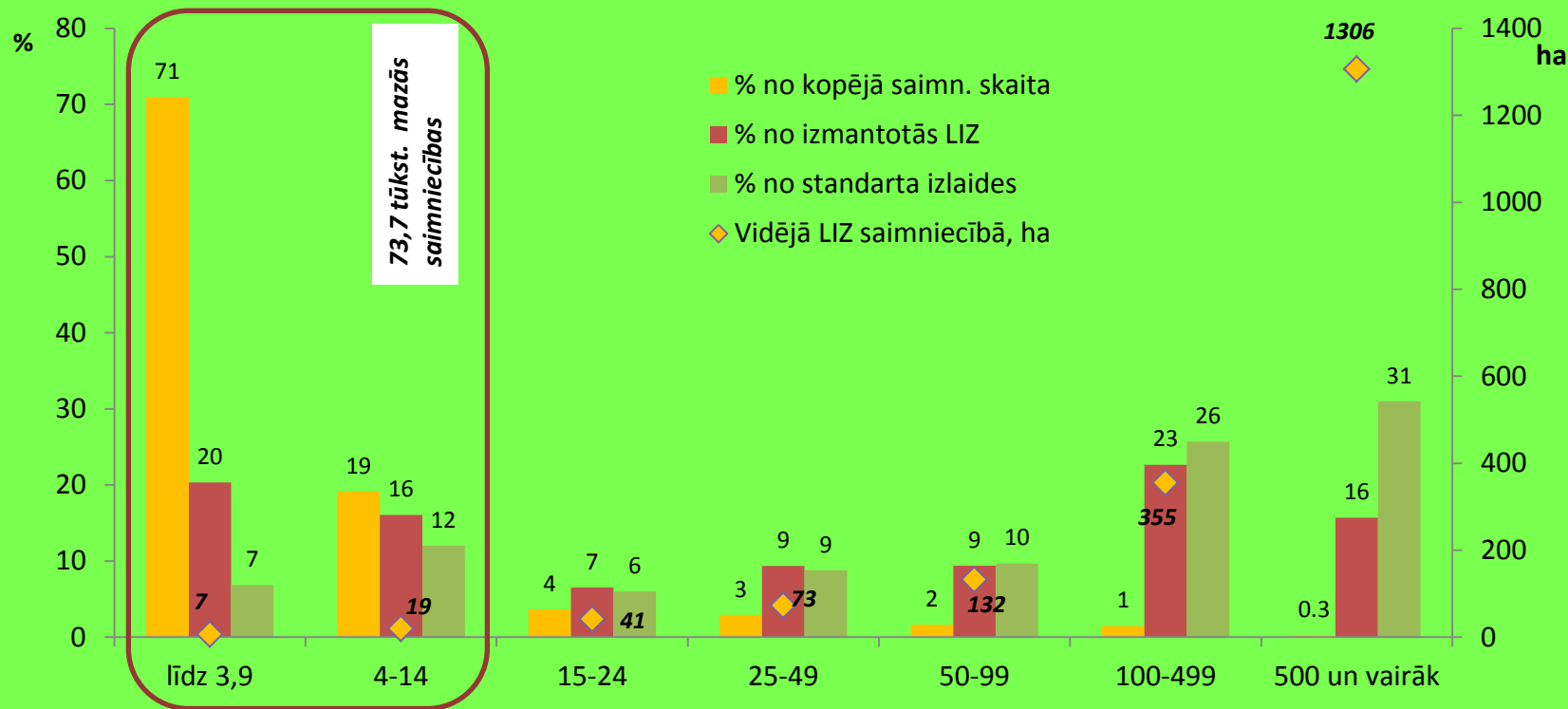
Ģimenes saimniecība

Asociācijas

- Pašpatēriņš
- Tiešā un vietējā tirdzniecība
- Mazs apjoms
- Tikai/pārsvarā ģimenes darbaspēks
- Pēctecība nākošajām paaudzēm
- Nepastarpinātas īpašumtiesības
- Neatkarība lēmumu pieņemšanas procesā

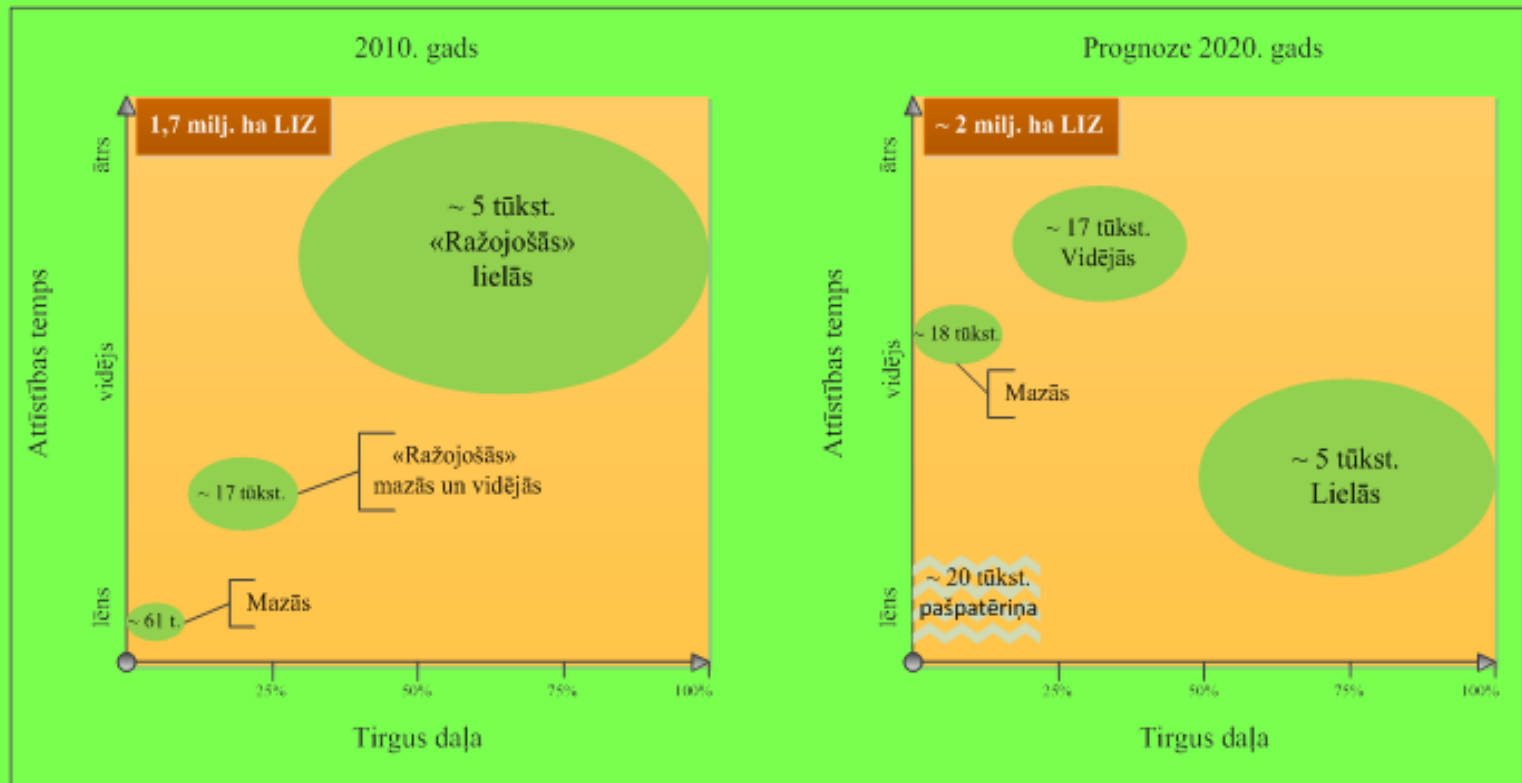
Avots: ZM konferencē Iecavā 30.10.2014

Lauku saimniecību struktūra Latvijā 2013. gadā

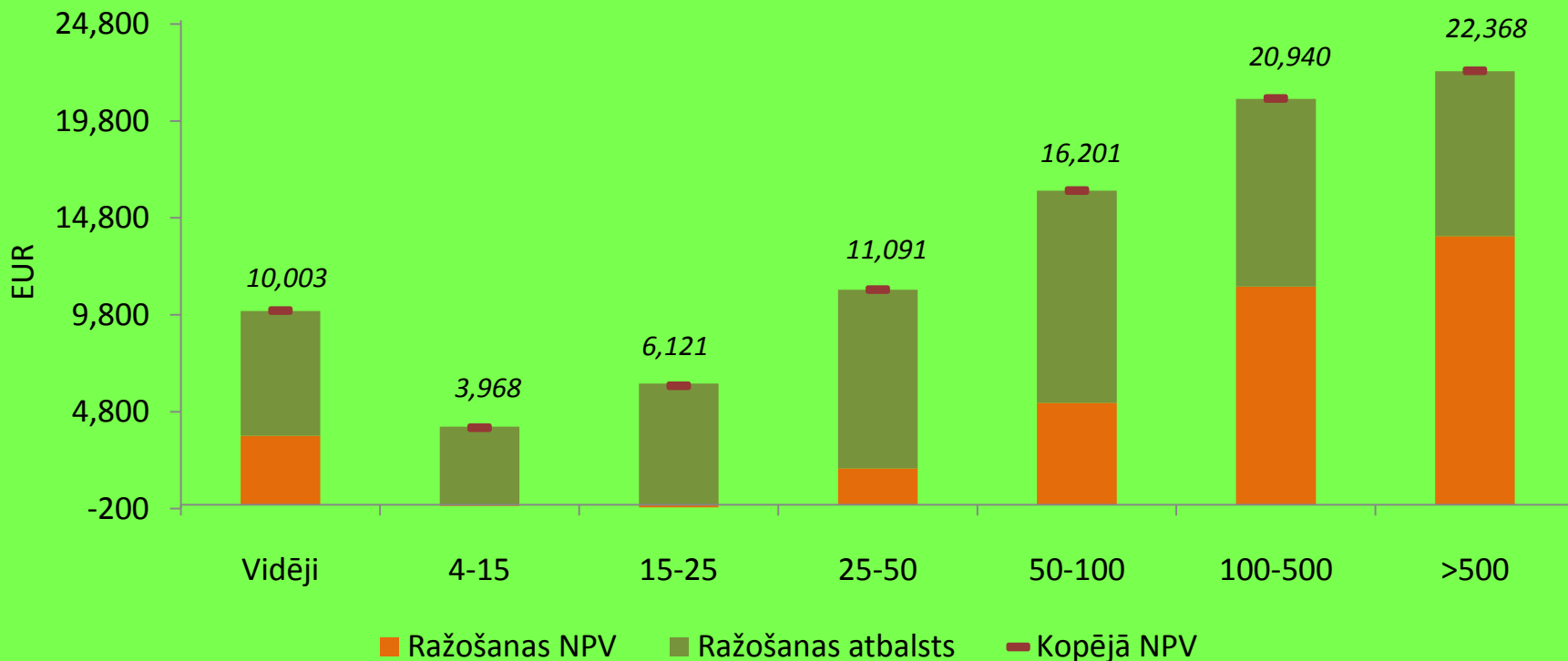
No kopējā lauku saimniecību skaita - 81,8 tūkst. 2013. gadā 90% jeb 73,7 tūkst. saimniecību ietilpst mazo saimniecību grupā. Vadoties pēc ES analogijas šīs saimniecības, kā arī ~60% no pārējo lieluma grupu saimniecībām var uzskatīt par ģimenes saimniecībām, tātad Latvijā šobrīd ir ~78,5 tūkstoši ģimenes saimniecību

Saimniecības sadalījums pēc to tirgus daļas un attīstības tempiem 2010.gadā un prognoze 2020.gadam

Apskatot saimniecību skaita izmaiņu un attīstības tempu tendences, var prognozēt, ka 2020. gadā varētu būt ~ 40 tūkstoši uz tirgu orientētu saimniecību, turklāt ātrāki attīstības tempi būs tieši mazajām un vidējām, t.i. ģimenes saimniecībām

Lauku saimniecību neto pievienotā vērtība uz darbaspēka vienību ekonomiskā lieluma grupās (SI `000 EUR) 2012. gadā

Ģimenes saimniecības lielākoties nevar pastāvēt bez ražošanas atbalsta, jo saimniecību lieluma grupās ar SI no 4-25 tūkst. EUR ražošanas NPV ir negatīva, savukārt nākošajās divās lieluma grupās ražošanas NPV ir attiecīgi tikai 17% un 33% no kopējās NPV, kas liecina par ražošanas atbalsta dominējošo lomu ienākumos

IZAICINĀJUMS

IESPĒJA

Ģimeņu saimniecību iespējas

- strādāt vienai pašai
- būt lielai vai mazai
- izejvielas vai produkts ar vērtību
- sadarboties ar kaimiņu
- Kooperatīvs – izveidot vai pievienoties esošam
- mazumtirgotāji
- vairumtirgotāji

Risinājumi ģimenes saimniecību attīstībai

Lai nodrošinātu nepieciešamo ienākumu līmeni saimniecības izvēlas:

- padziļinātu specializāciju kādā nozarē, piemēram, dārzkopībā, akvakultūrā;
- papildus nozares, tādas kā lauku tūrismu, ekotūrismu, pārtikas ražošanu mājražošanas apstākļos, u.tml.;
- bioloģisko vai integrēti audzētu lauksaimniecības produktu ražošanu;
- iesaistīšanos kooperatīvos un ražotāju organizācijās;
- inovatīvu tehnoloģiju, ražošanas metožu pielietošanu vai produktu ražošanu;
- pārstrukturizāciju uz dažādām nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības nozarēm, piemēram amatniecība, pakalpojumi, kokapstrāde u.tml.

Avots: ZM konferencē lecavā 30.10.2014

Risinājumi ģimenes saimniecību atbalstam 2014-2020 plānošanas periodā

LAP ietvaros paredzēti šādi atbalsta pasākumi:

- «Lauku saimniecību attīstība»
- «Atbalsts jaunajiem lauksaimniekiem»
- «Atbalsts mazo lauku saimniecību attīstībai»
- «Atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai un attīstībai ar lauksaimniecību nesaistītām darbībām laukos»
- «Ražotāju grupu un organizāciju izveide»
- «Bioloģiskā lauksaimniecība»
- LEADER pieejas īstenošana:
 - lauku tūrisms
 - nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbība (ar pagrozījumu līdz 70 000 EUR/gadā)
 - mājražošana

Avots: ZM konferencē lelavā 30.10.2014

LAI TOP!

